

Filiz Dilek¹

DOI: 10.17942/sted.1479026

Geliş/Received: 06.05.2024

Kabul/Accepted: 07.01.2025

Özet

Amaç: Yaşlı bakımı programı öğrencilerinin klinik uygulama deneyimlerini belirlemektir.

Yöntem: Kalitatif nitelikte olan çalışma 1-26 Ocak 2024 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Çalışma 2023-2024 akademik yılı güz döneminde kayıtlı, ilk kez klinik deneyimi olan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 35 öğrenci ile gerçekleştirildi.

Öğrencilerin düşüncelerini rahat bir şekilde ifade etmeleri için yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruları yazılı olarak cevaplamaları istendi.

Bulgular: Araştırmada; etki ve tepki, yaşlı ile ilgilenmek iyi hissettirir, insana dokunmak, iletişimde kopukluk, hastane anksiyetesi, kaybetme korkusu, deneyimlerimden öğreniyorum ve görünür olmak olarak sekiz tema belirlendi. Yaşlı Bakımı Programı öğrencilerin; uygulamaya çıkmaktan mutlu oldukları, programın saygınlığına ilişkin duygularının klinikteki sağlık ekibi ile bakım verdikleri hastaların davranışlarından etkilendiği saptandı. Öğrencilerin klinik uygulamaları iş yaşantısına hazırlık olarak tanımladıkları belirlendi.

Sonuç: Öğrencilere eğitimleri sürecinde; yaşlı bakım teknikeri kimliğinin kazandırılması ve uygulama alanı birim çalışanlarının ve toplumun yaşlı bakımı programı hakkında bilgilendirilmesi önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: yaşlı bakımı programı; öğrenci; klinik uygulama

Abstract

Objective: To determine the clinical practice experiences of students in the elderly care programme.

Method: The qualitative study was conducted between 1-26 January 2024. The study was conducted with 35 students enrolled in the autumn semester of the 2023-2024 academic year who had clinical experience for the first time and who volunteered to participate in the study. Students were asked to answer the questions in the structured interview form in writing to express their thoughts comfortably.

Results: In the study, eight themes were identified: impact and reaction, caring for the elderly makes you feel good, touching people, disconnection in communication, hospital anxiety, fear of loss, learning from my experiences and being visible. It was determined that the students of the Elderly Care programme were happy to practice, and their feelings about the prestige of the programme were affected by the behaviors of the health team in the clinic and the patients they cared for. It was determined that the students defined clinical practice as preparation for work life.

Conclusion: It is important that the students should be given the identity of elderly care technician during their education and that the health care members and the community should be informed about program.

Keywords: elderly care program; student; clinical practice

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakım Programı (Orcid no: 0000-0002-0245-0713)

Giriş

Bilim ve teknolojide meydana gelen değişimler, doğum oranında düşüşler, tıpta yeni gelişmelere paralel olarak ölüm hızı azalmış ve doğuştan beklenen yaşam ömrü artmıştır (1). Dünyada ve ülkemizde yaşlı nüfus oranının her geçen gün artması yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinin önemini de arttırmaktadır (2). Dünya Sağlık Örgütü' ne (DSÖ) göre 2015 ile 2050 arasında, 60 yaş üstü dünya nüfusunun oranının neredeyse ikiye katlanarak %12'den %22'ye çıkması beklenmektedir (3). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre; toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfusun oranı 2018 yılında %8,8'iken 2022 yılında %9,9 olarak belirlenmiştir. 2030 yılında bu oranın %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında artmaya devam ederek %25,6 olması öngörülmektedir (4). Bu durum; daha çok kişinin yaşlı bakımına ihtiyaç duymasına neden olacaktır. Yaşlı nüfusa sağlık hizmetlerinin sunumunda multidisipliner bir ekip yaklaşımı gereklidir. Ekip içerisinde hekim, hemşire, fizyoterapist, diyetisyen, sosyolog ve yaşlı bakımı teknikeri yer almaktadır. Tüm sağlık bakım ekibinin birincil amacı; bakım verdikleri yaşlı bireyin fiziksel, mental, sosyal, ruhsal ve manevi kapasitesini optimal düzeye taşıyarak yaşam kalitesini artırmaktır (5). Yaşlı nüfusun artması ile birlikte sağlık bakım profesyonelleri arasında yer olan ve primer görevi yaşlı bireyin yaşam kalitesini artırmak olan yaşlı bakım teknikerlerine duyulan ihtiyaç artacaktır (6).

Eğitim içeriği yaşlılık süreci ve yaşlı bireyin bakımı üzerine olan ön lisans programı ilk kez 2005 yılında Sakarya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda "Yaşlı Hizmetleri Bakımı" adı altında açılmıştır. Programın açılma tarihi 2005 olmasına rağmen, Yaşlı Bakım Teknikerlerinin görevleri 2014 yılında "Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmeliği'nde tanımlanmıştır (7,8).

Yaşlı Bakımı Programı, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu bünyesinde 2011 yılında açılmıştır. Öğrenim süresi dört yarıyıl olan program; teorik derslerin yanı sıra öğrencileri çalışma yaşantısına hazırlayan uygulama derslerini

içermektedir. Uygulama dersleri; birinci sınıfta uygulama odasında, ikinci sınıfta ise haftada 20 saat olmak üzere dahili ve cerrahi klinikler ile birlikte yoğun bakım ünitelerinde yapılmaktadır. Öğrenciler klinik uygulama alanlarında öğretim elemanları, alanda çıktıkları kliniklerde yer alan sağlık çalışanları, hastane personeli, diğer sağlık alanında eğitim gören öğrenciler ve hastalar ile iletişim halindedirler. Öğretim elemanları ve sağlık ekibi üyeleri eşliğinde hasta bakımına katılmaktadırlar.

Sağlık eğitimi veren meslek yüksekokullarında amaç; teori ve uygulamamanın bütünleştirilerek öğrencilerin iş yaşamlarında gerekli olan donanımı sağlamalarıdır. Herhangi bir meslek edinecek bireylerin mesleki bilgisini arttırmak amacıyla geçirdiği uygulama dönemi olarak tanımlanan klinik uygulamalar; öğrencilerin, çalışma ortamlarını tanımalarını, bilgi ve becerilerini kullanmalarını, çalışma ortamındaki sorumlulukları, ilişkileri, çalışma disiplini öğrenmelerini ve iletişim becerilerini geliştirmelerini sağlayan bir süreçtir (9,10). Öğrencilere mesleki bilgi ve beceri kazandırılabilmesi; öğrencilerin bu süreç içerisinde pozitif ve negatif duygu olarak algıladığı deneyimlerinin anlaşılması ile olabilmektedir. Bu verilerden yola çıkarak çalışmamızın amacı; Yaşlı Bakımı Programı öğrencilerinin klinik uygulama günlerinde yaşadıkları duygularının değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tasarımı, Yapıldığı Yer ve Zaman

Kalitatif tipte planlanan araştırma; Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda 2023-2024 eğitim-öğretim yılı güz döneminin bitiminden sonra 1-26 Ocak 2024 tarihleri arasında gerçekleştirildi.

Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda 2023-2024 eğitim öğretim döneminde Yaşlı Bakım programı ikinci sınıfta kayıtlı 71 öğrenci oluşturdu. Çalışmanın yapıldığı dönemde ilk kez ilk klinik uygulama deneyimi olan öğrenci sayısı 50 ve 14 haftalık uygulama sürecini tamamlayan öğrenci sayısı ise 45 idi. Güz döneminde ilk kez uygulamaya çıkan öğrencilere; dönem bitiminde uygulama ile ilgili deneyimleri soruldu. Araştırmanın örneklemi ise; 1-26 Ocak – 2024 tarihleri arasında okulda olan ve çalışmaya

gönüllü olarak katılmak isteyen, ikinci sınıf güz döneminde 14 haftalık uygulama sürecini tamamlayan 35 öğrenci oluşturdu.

Veri Toplama Araçları ve Uygulanması

Öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilerek onamları alındı. Düşüncelerini rahat bir şekilde ifade etmeleri için yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruları yazılı olarak cevaplamaları istendi. Görüşme formunda yaş ve cinsiyet harici kişinin tanınmasına fırsat sağlayacak bir bilgi yer almadı. Verilerin toplanması yaklaşık 20-35 dakika arasında sürdü. Öğrencilerden; uygulama alanında yaşlı bakım öğrencisi olmak ile ilgili düşüncelerini, uygulama alanlarında kendilerini iyi ve kötü hissettiren durumları, klinik uygulamaların katkılarını, uygulama alanlarından beklentilerini yazılı olarak cevaplamaları istendi.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırma verileri kalitatif veri analiz yöntemlerinden biri olan "İçerik Analizi" yöntemi kullanılarak değerlendirildi. Literatür bilgisine uygun olarak; temalar oluşturuldu. Temalar altında öğrencilerin cümleleri ham veri olarak yorum katmadan aktarıldı. Temalar oluşturulduktan sonra daha önce kalitatif çalışma deneyimi olan iki öğretim üyesine sunularak görüşleri alındı.

Çalışmanın Sınırlılığı

Çalışmadan elde edilen sonuçlar, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakım Programı öğrencilerinin duygu ve deneyimleri ile sınırlıdır. Genelleme yapılamaz.

Araştırmanın Etik Yönü

Veri toplama sürecinde Meslek Yüksekokulu Müdürlüğünden 14/11/2023 tarihinde yazılı kurum izni alındı. Ayrıca ilgili üniversitenin Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan 26.12.2023 tarih ve 2023.212.12.04 numaralı etik kurul izni alındı. Araştırmada uygulama alanlarındaki yaşlı bakım programı öğrencilerin hissettiklerini yazması için katılım gönüllüğü esas alındı.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin 29'u kadın, 6'sı erkek, yaş ortalaması 21'dir. Araştırma bulguları, öğrencilerin yazmış oldukları dokümanlardan elde edilen temalar ile sunuldu.

Öğrencilerin çoğunluğu uygulama alanında yaşlı bakım programı öğrencisi olarak çıkmaktan mutlu olduklarını ifade ederken, yaşlı bakımı öğrencisi olmak ile ilgili hissettiklerinin çıktıkları kliniklerdeki sağlık çalışanlarının, bakım verdikleri hastaların görüş ve davranışlarından etkilendiği görüldü. Öğrencilerin yaşlı bakım öğrencisi olmak ile ilgili hissettikleri "etki ve tepki, yaşlı ile ilgilenmek iyi hissettirir" olmak üzere 2 ana temada toplandı.

Tema 1. Etki ve tepki

"Bazı alanlarda kötü hissediyorum ama bazı alanlarda bize değer vermeleri ve yaşlı bakım öğrencilerine karşı önyargısız olması güzel." (Kadın; 20 yaş)

"Hissiyatım genellikle iyi ama kötü tarafları da var. Var olmasının sebebi de açıkçası insanlar tarafından biraz kötü bölüm olarak gözüktüyor." (Erkek; 21 yaş)

"Uygulama alanına ilk çıktığım zaman bölümümden kaynaklı olarak sağlık ekibi üyeleri beni biraz hor gördüler. Bunun doğru olmadığını bildikleri halde bize bu muameleyi gösterdiler. Ben Anadolu lisesi mezunu olduğum için daha önce herhangi hastanede staj yapmadım. Hasta bakımında uygulamaları bilmediğim için tepkiler gösterdiler, nasıl bilmezsin gibisinden... İlk uygulama alanımda, bir şey yapmamızı istemediler. Mesleğimin saygın olmadığını düşündüm. Diğer uygulama alanımda ise; bölümümüz olsun iş sahası olsun orda hor görülmedim. Her şeyi bizlere göstermek için çok fazla mücadele ettiler. Birçok şeyi görmemizi sağlayarak gerek yanlarına çağırıp bizlere işlem hakkında bilgiler verdiler. Derslerimizdeki konuların hepsini çıplak gözle gösterip, işlemleri bir bir anlatmaya çalıştılar. Bölümümüze orada saygı duyulduğunu hissettim." (Kadın, 20 yaş)

"Uygulama alanında hastalar ve yakınları tarafından bir sağlık personeli gibi görülüp soruların sorulması değerli hissetmememe sebep oluyor." (Erkek; 20 yaş)

Tema 2. Yaşlı ile ilgilenmek iyi hissettirir

"Aslında heyecan ve mutluluk veriyor çünkü yaşlılarla ilgilenmek güzel bir şey onlar mutlu oluyorlar, ümitlerini kesmiyorlar biz onlara baktıkça." (Erkek; 20 yaş)

"Yaşlılara yardımcı olmak güzel hissettiriyor."
(Kadın; 21 yaş)

"Kutsal bir meslek olduğu için gurur veriyor"
(Kadın, 22 yaş)

"İnsanlara yardım edeceğim için mutlu
hissediyorum." (Kadın; 20 yaş)

"Yardımsever." (Kadın; 19 yaş)

"Yardımcı olmak mutlu, hele de büyüklerimize.
Mutlu oluyorum." (Erkek; 20 yaş).

Öğrencilerden bir kişi hariç ["Hiçbir uygulama bana iyi hissettirmedii" (Erkek, 20 yaş)] diğerleri sağlık ekibi üyeleri ile birlikte hasta bakımına katılmak ve hastanın sorumluluğunu almanın kendilerine iyi geldiğini ifade etti. İnsana dokunmak tema olarak saptandı.

Tema 3. İnsana dokunmak

"Benim ilk uygulama serüvenimde hastanın üzerindeki kıyafetleri çıkarıp onlara önlük ve galoşlarını giydirdirken yardım ediyordum ve giydirdikten sonra beni tutup beni burada sen bakacaksın demi dedi. Evet teyze dedim ve rahatlamış bir şekilde yatağına yattı ben orda kendimi çok iyi hissettim" (Kadın, 20 yaş)

"Yaşlı bireylerle iletişim halinde olmak güzel hissettirdi." (Erkek, 22 yaş)

"Yaşlı bireyin kendi başına bir işi yapamayınca bizden yardım isteyip bize güvenmesi" (Kadın, 20 yaş)

"Yaşlı hastalara yaptığımız bakımlarda hastaya kendini rahat hissettirdiğini anlayanca güzel hissediyorum." (Kadın, 19 yaş)

"Hemşireler bizlere derslerimizde neler gördüğümüzü sordular ve onlara anlattım bahsettim. Birebir benimle ilgilendikleri için sonda bakımı, katater bakımı, bası yarası olan hastanın bakımı, diyabetik ayak bakımı, ağız yarası olan hastanın bakımı vs işlemlerin hepsini çalıştığım klinikteki hemşireler ile birlikte yaptım ve hastalarla ilgilendim. Bu bana çok büyük bir tecrübe oldu. Hastaların memnuniyetleri karşısında kendimle gurur duydum." (Kadın, 21 yaş)

"Hastaların bakımlarına katıldığımda ettikleri dualar." (Kadın, 21 yaş)

Yaşlı bakım öğrencilerinin yarısı gerginlik yaşamadığını ifade ederken yarısı da hastaya yetememek, sağlık çalışanlarının tutumu ve hasta kaybı gibi nedenlerden dolayı uygulama alanında gerginlik yaşadığını ifade etti. İletişimde kopukluk ve hastane anksiyetesi 2 ana tema olarak belirlendi.

Tema 4. İletişimde kopukluk

"Klinik çalışanlarının emri vaki konuşmaları." (Erkek, 21 yaş)

"İnsanların ani çıkışları." (Kadın, 20 yaş)

"Hasta yakınlarının hemşirelere gereksiz yere yükselmesi onları incitmesi." (Kadın 19 yaş)

"Staj arkadaşlarım ile uyum sağlayamadım." (Erkek, 22 yaş).

Tema 5. Hastane anksiyetesi

"Yeterli bilgiye sahip olamama korkusu, yanlış bir şey yapma korkusu." (Kadın, 21 yaş)

"İlk defa uygulama alanına çıkmak tedirgin etmişti." (Kadın, 22 yaş)

"Servislere tek çıkmak." (Kadın, 20 yaş)

"Dört tane ex olan hastamız oldu. Daha önce herhangi bir hastane geçmişim olmadığı için ilk defa ölüye temas etmek zorunda kaldım. Psikolojik olarak kendimi kötü hissettim. Ölen hastaya yapılan ilk müdahalelere katıldım." (Kadın, 20 yaş)

"İlk gittiğimde yanlış bir şey yapacağımdan dolayı bir korkum vardı. Uygulamalara katılmaktan çekiniyordum ama şu an kendimi daha bilgili ve öğrenmiş hissediyorum." (Kadın, 21 yaş)

"Yaşlı hastaların yoğun bakımda oldukları için yeterince stres üzüntü altında olması." (Kadın, 20 yaş)

"Hastanın satürasyonu düştüğünde gergin oldum. Serebral hemoraji ile gelen hastanın vitalleri bozulduğunda gerildim." (Kadın, 21 yaş)

Uygulama alanında karşılaşacakları en kötü durumun neredeyse tamamına yakını hasta kaybı olduğunu, ifade ederken dörtte birinden azı ise hastaya zarar vermekten korktuğunu ifade etti. Bir kişi hasta yakını tarafından şiddete

uğramanın karşılaşılabileceği en kötü durum olduğunu ifade etti. Kaybetme korkusu ana tema olarak belirlendi.

Tema 6. Kaybetme korkusu

"Yakinen bağ kurduğumuz birinin ölümüne tanık olmak." (Kadın, 21 yaş)

"Ex vermek." (Kadın 20 yaş)

"Hastanın kendi hastalığının iyileşeceğine inanmayıp kabullenmeyip kendini ölüme yaklaştırmaması." (Kadın, 21 yaş)

"Hastalarını ani bir şekilde kaybetmek." (Erkek 21 yaş)

"Bakım verdiğim hastanın durumunun kötüye gitmesi." (Kadın, 20 yaş)

"Hastanın günden güne kötüye gitmesi ölüme yaklaşması." (Kadın, 21 yaş)

"Kaybettiğimiz hastanın yakınlarının ağlaması." (Kadın, 21 yaş)

"Ölen kişiye müdahale." (Kadın, 20 yaş).

Teorik derslerle birlikte uygulama alanının öğrencilere katkısı sorulduğunda, tamamına yakını olumlu yönde katkı sağladığını ifade etti. Deneyim; okulda öğrendikleri uygulamaları hasta üzerinde deneyimleme şansı, tecrübe, çalışma hayatına hazırlık olarak tanımlandı. Deneyimlerimden öğreniyorum ana tema olarak belirlendi.

Tema 7. Deneyimlerimden öğreniyorum

"Öğrendiğim bilgileri uygulamada gerçekleştirdim ve onların psikolojisini daha iyi anlamış oldum. Empati yapabilmeyi daha iyi öğrendim." (Kadın, 21 yaş)

"Çalışma hayatını birebir gösteriyor." (Kadın 19 yaş)

"Normal hayatımızda uygulamamız gereken hijyen kurallarını öğretiyor. Eğer bir gün bir yakınımızda sağlık sorunu olursa da ona nasıl bakım vereceğimizi öğrenmemizi sağlıyor." (Kadın 20 yaş)

"Özgüvenim artıyor bilgilerimi uygulama alanı bulabiliyorum." (Erkek, 22 yaş)

"Hastanede çalışmanın; kendimize disiplin, düzen, öz bakım katkıları oldu. Her zaman

duygusal değil de genel düşünmeyi, olaylara soğuk kanlı yaklaşmayı öğretti." (Kadın, 20 yaş)

"Derste anlatılan bilgileri uygulamak gayet iyi oldu. Pansuman yapımını, hastanın bakımını, hastalıkların isimlerini, semptomlarını ve tedavilerini öğrendim." (Erkek, 20 yaş)

"Birçok şeyi uygulamalı olarak öğrendim. Daha fazla deneyim sahibi olmamı sağladı. Aynı zamanda insanlarla iletişimimi geliştirdiğimi düşünüyorum." (Kadın 20 yaş)

"El pratikliği ve tecrübe." (Kadın, 20 yaş)

"İlerde mesleğe başlayınca bize kolaylık sağlayacak olması diye düşünüyorum." (Kadın, 21 yaş)

"Profesyonel çalışma hayatını öğretti." (Kadın, 21 yaş)

Öğrencilerin uygulama alanlarından beklentileri sorulduğunda; çıktıkları kliniklerde anlayış, sevgi, saygı ve sorumluluk verilmesi beklentisi ön plana çıktı. Görünür olmak, ana tema olarak belirlendi.

Tema 8. Görünür olmak

"Bana karşı saygılı olmalarını ve sorumluluğum olan işlerde sorumluluk vermelerini istiyorum." (Kadın, 21 yaş)

"Saygı, itibar, yaşlı bakım teknikeri olarak diğer sağlık personeli tarafından küçümsenmemek, yaptığımız uygulamaların karşılığını görmek, aralarında bizleri dışlamamalarını istiyorum. Bunlar bizim için çok önemli ve olması gereken şeyler. Bence, bunların bir beklenti olmaması gerekiyor. Mesleğimizin ne kadar zorlu ve yorucu olduğunun herkes farkında olmasına rağmen bu kadar olumsuz ve bu tarz kırıci duyguları meslektaşlarımızın hissetmemesi gerektiğini düşünüyorum." (Kadın, 20 yaş)

"Anlayış ve sabır." (Kadın, 21 yaş)

"Alanda çıktığımız kliniklerin bizim bölümle ilgili daha çok bilgisinin olmasını isterim." (Erkek, 20 yaş)

"Öğrenci olarak değil iş arkadaşları gibi görünmek isterdim." (Erkek, 22 yaş)

"Küçümseyerek çalıştırmamaları ve emir etmemelerini isterdim." (Kadın, 21 yaş).

Tartışma

Yaşlı bakım programında; teorik dersteki bilgilerin uygulamalı bölümlerinin öğretim elemanları tarafından öğrenciye aktarılmasında birinci sınıfta laboratuvar uygulamaları yapılmaktadır. İkinci sınıfta ise; öğrencilerin eğitim sonrası görev tanımları kapsamında gerekli donanımları kazanarak iş yaşantısına hazırlanmaları için klinik uygulamalar eğitimin bileşenlerini oluşturmaktadır (9). Öğrencilerin çalışma ortamlarını tanımaları, öğrendikleri bilgi ve becerileri kullanabilmeleri, çalışma ortamındaki farklı meslek üyeleri ile iletişim kurmalarını ve iletişim becerilerini geliştirmelerine fırsat sunan klinik uygulamalarda, öğrencilere görev tanımları kapsamında sorumluluk verilmesi ve geri bildirim alınması etkili öğrenmenin gerçekleşmesi açısından da önemlidir (11,12).

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin; yaşlı bakım programı öğrencisi olarak alana çıkmaktan çoğunlukla mutlu olduklarını fakat hissettikleri duyguların sağlık ekibi üyelerinden, hastalardan aldıkları tepkilerden etkilendiği görüldü. Klinik uygulama alanlarında sevgi, saygı, anlayış ve sorumluluk verilmesi beklentisi içerisinde oldukları belirlendi. Öğrencilerin, klinik çalışanları ve hastalar onlara saygı duyduklarında, hor görmediklerinde yaşlı bakım programını saygın bir meslek olarak gördüklerini ifade ettikleri saptandı. Karatepe ve arkadaşlarının hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada; klinikte öğrenciler genellikle sözel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Sözel şiddet sonrası, mesleki sorgulama yaptıklarını ve karşılaştıkları sorunlarda sessiz kaldıkları belirlenmiştir (13). Öğrencilerin hemşirelerden hoşgörü ve empati beledikleri belirtilmiştir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda meslektaş şiddetinin sıklığı %45,1 ile %56,6 arasında değişmektedir (14-16).

Öğrenciler; sağlık ekibi üyeleri ile birlikte hasta bakımına katılmanın ve hastanın sorumluluğunu almanın kendilerine iyi geldiğini ifade etti. Öğrencilerin yarısı uygulama alanlarında sıkıntı yaşamadığını ifade ederken öğrencilerin diğer yarısı da sağlık çalışanlarının tutumu, hastaya yetememek ve hasta kaybı gibi nedenlerden uygulama alanında gerginlik yaşadığını ifade etti. Ülkemizde yapılan bir çalışmada yaşlı bakım programı öğrencilerinin klinik uygulamalarının ilk gününde korku ve heyecan yaşadıkları belirtilmiştir (9). Uygulama alanlarında; öğretim elemanları ve

klinik çalışanlarının öğrencilere rol model olmaları önemlidir. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada öğrencilerin ilk klinik uygulamalarında orta düzeyde stres yaşadığı belirtilmiştir. En fazla strese neden olan etmenleri ise klinik hemşiresi ve öğretim elemanları olarak tanımlamışlardır (17). Hemşirelik birinci sınıf öğrencileri ile yürütülen çalışmada da benzer olarak korku, heyecan, üzüme yaşadıkları belirlenmiştir (18). Öğrencilerin klinik uygulama alanlarına ilk çıktılarında yaşadığı deneyimler; profesyonel bilgi ve beceriye tam olarak sahip olmadan hasta sorumluluğunu almalarından, ilk kez deneyimledikleri ortamda yaşadıkları olumsuz duygularının motivasyonlarının düşmesine neden olmasından ve yeterli baş etme mekanizmalarını oluşturamamalarından kaynaklanabilir.

Öğrenciler klinik uygulamalar ile birlikte okulda öğrendikleri uygulamaları hasta üzerinde deneyimleme şansı elde edtiklerini ve kendilerinin çalışma yaşantısına hazırlandıklarını ifade etti. Ön lisans öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada, öğrenciler uygulamaların mesleklerini yakından tanımlarına fırsat sağladığını ifade etmişlerdir (11). Yaşlı bakımı öğrencilerinin; klinik deneyimler ile öğrendikleri teorik bilgiyi birleştirebilmesi mezuniyet sonrası, meslek yaşantılarında bakım verecekleri yaşlı bireylere yüksek kaliteli bakımın verilmesi için önemlidir. Ayrıca klinik uygulamalar, öğrencilerin özgüvenlerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak çalışmada; yaşlı bakım programındaki öğrencilerin, ilk klinik uygulama dönemlerinde okudukları bölüm kapsamında uygulamaya çıkmaktan mutlu oldukları, programın saygınlığına ilişkin duygularının klinikteki sağlık ekibinin ve bakım verdikleri hastaların tutum ve davranışlarından etkilendiği belirlendi. Öğrencilerin klinik uygulamalar ile teorik bilgileri alana yansıttıkları, sağlık ekibi tarafından kabul edildiklerini hissedip sorumluluk verildiğinde bakım verdikleri hastaların ve sağlık çalışanlarının olumlu tutumlarının kendilerini değerli hissetmelerinde etken olduğu saptandı. Ayrıca öğrencilerin klinik uygulamaları iş yaşantısına hazırlık olarak tanımladıkları da belirlendi. Bu bağlamda; öğrencilere görev ve tanımlarının bilincinde olarak yaşlı bakım teknikleri kimliğinin kazandırılması, primer görevi hasta bakımı olan yaşlı bakım tekniklerine sağlık ekibi üyeleri

gözetiminde sorumluluk verilmesi, uygulama birim çalışanlarının program hakkında daha fazla bilgilendirilmesi, klinik uygulamaların başlangıcında öğrencilere uygulanan oryantasyon programlarına katılımlarının artırılması önerilmektedir.

Teşekkür

Çalışmaya katılım sağlayan yaşlı bakımı programı öğrencilerine teşekkür ederim.

İletişim: Filiz Dilek
E-Posta: fdilek@nku.edu.tr

Kaynaklar

1. Gürer A, Çırpan FK, Özlen NA. Yaşlı bakım hizmetleri. Sağlık Hizmetleri ve Eğitimi Dergisi. 2019;3(1):1-6.
2. Yıldız MK, Çal A. Yaşlı bakımı öğrencilerine verilen ölüm ve manevi bakım eğitiminin etkinliği. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi.2022;10(1):301-12. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.1013453>
3. WHO. Ageing and health; <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>. Yayın tarihi:1 October 2022, Erişim tarihi:12.04.2024.
4. TÜİK. İstatistiklerle yaşlılar, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2022-49667>. Yayın Tarihi:17.03.2023, Erişim tarihi:12.04.2024
5. Birinci E. Yaşlı bakım teknikeri adaylarının empati düzeylerinin incelenmesi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi. 2020;7(10):165-73.
6. Alshehry AS, Almazan JU, Alquwez N. Influence of religiosity on the Saudi nursing students' attitudes toward older people and perceptions on elderly care. Journal of Religion and Health. 2019;1-14. doi:10.1007/s10943-019-00857-z
7. Birinci E. Yaşlı bakımı programı öğrencilerinin kariyer seçimlerinin incelenmesi. Journal of Academic Value Studies, 2021;6(4):364-71.
8. Mevzuat Bilgi Sistemi. Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına dair Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14-1.pdf>. Yayın tarihi:22 Mayıs 2014, Erişim Tarihi: 12.04.2024
9. Genç Köse B, Bakoğlu E, Purut HP, Çol BK. Yaşlı Bakımı öğrencilerinin klinik uygulama deneyimlerinin niteliksel değerlendirilmesi. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi. 2021;30(1):1-8.
10. Rajeswaran L. Clinical experiences of nursing students at a selected institute of health sciences in Botswana. Health Science Journal. 2016;10(6):1.
11. Duran Y, Dolmacı N. Ön lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin zorunlu staj uygulamasına ilişkin görüşleri, sorunları ve çözüm önerileri: Isparta Meslek Yüksekokulu örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2017;9:254-56.
12. Kaphagawani NC, Useh U. Analysis of nursing students learning experiences in clinical practice: Literature review. Studies on Ethno-Medicine. 2013;3:181-5. <https://doi.org/10.1080/09735070.2013.11886459>
13. Kuşcu Karatepe H, Özcan Yüce U, Atik D. Hemşirelik öğrencilerinin meslektaş şiddetine ilişkin görüşleri: Nitel bir çalışma. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi. 2020;8(2):219-32. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.720000>.
14. Çelebioğlu A, Balcı Akpınar R, Küçükoğlu S, Engin R. Violence experienced by Turkish nursing students in clinical settings: Their emotions and behaviors. Nurse Educ Today. 2010;30(7):687-91.
15. Tee S, Üzar, Özçetin YS, Russell WM. Work place violence experienced by nursing students: A UK survey. Nurse Educ Today. 2016;41:30-5. doi:10.1016/j.nedt.2016.03.014.
16. Budden LM, Birks M, Cant R, Bagley T, Park T. Australian nursing students' experience of bullying and/or harassment during clinical placement. Collegian. 2017;24(2):125-33. <http://dx.doi.org/10.1016/j.collegian.2015.11.004>
17. Taşdelen S, Zaybak A. Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyim sırasındaki stres düzeylerinin incelenmesi. F.N. Hem. Derg. 2013;21(2):101-6.
18. Kurt Ş, Öztürk H. Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin klinik uygulama yaşantıları: günlük incelemesi- Nitel bir araştırma. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi. 2019; 21(3):1-13.